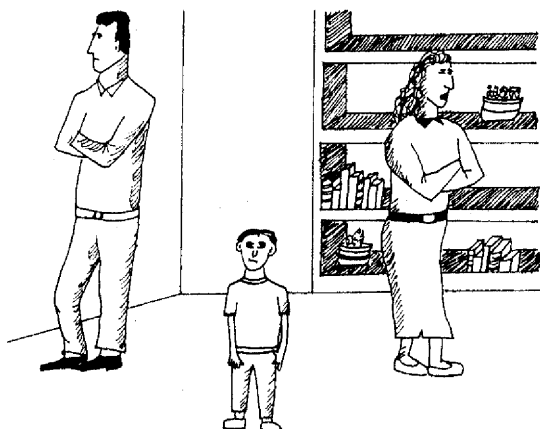

full d'assessorament *de* *l'escola de pares de la* **FaPaC**

LA RELACIÓ DE LA PARELLA SEPARADA AMB ELS **FILLS**

0. Independentment de la situació en què es trobi una família incompleta o dissociada-divorci, separació...-, en la majoria dels casos el nen participa del procés de separació dels pares, separació que, fonamentalment, ve produïda per una desavinença.

Els efectes que es produeixen en el nen varien, segons la seva edat, maduresa, sensibilitat, com es duguí a terme el procés de separació...

Hem parlat de família incompleta o dissociada. Amb aquests termes ens estem referint a la situació de separació entre els pares, el/s fill/s dels quals passen a càrrec d'un dels dos, sovint la mares; o també passa a càrrec d'un familiar i, fins i tot, d'una institució o una altra família adoptiva, segons els casos.

Tractarem d'exposar, en aquest Full, què passa durant el procés de separació, quines repercussions pot tenir en el fill/a, el canvi de rol, és a dir, del paper dels pares en una situació de separació; en definitiva, els processos que es donen en la relació pares separats-fills.

-És un nen que sempre ha seguit bé el ritme escolar-comenta el seu mestre.

-Però d'un temps ençà ha canviat. No es relaciona, està molt callat, no fa els deures, està llunyà a la classe, sempre despistat i se'l veu trist, apàtic. Vaig convidar els pares per parlar-ne-continua explicant aquest mestre.-I durant la conversa, em van informar que passaven per una situació tensa. Estaven en un procés de separació-.

Sovint, un canvi en la conducta general del nen és detectable; no obstant això, una actuació preventiva per part de l'escola, pot ajudar a que els efectes negatius de rendiment acadèmic, de la vida escolar en general, siguin menys perjudicials per a l'infant que es troba immers en la situació de separació dels pares.

Per realitzar aquesta prevenció cal que els pares informin de la possible situació futura de la família; si bé no s'arriba a una separació, es dona un període de desavinences, discòrdies en la relació de parella, que ja estan influenciant en el nen.

1. CONCEPTE DE FAMÍLIA

Actualment no podem considerar únicament la família en el seu sentit tradicional, i hem de dir que no hi ha un únic model de família, consagrat, com hem esmentat, tradicionalment, en el matrimoni canònic, encara que sigui el més estès.

Encara que existeixen diferents models familiars, hi ha, en tot ells, unes bases fonamentals que es donen i seguiran donat-se: processos d'humanització i socialització de l'ésser humà en creixement, els quals configuren la base de la vida adulta futura d'aquest ser en creixement.

Per a aquesta diferenciació de models familiars, hem de buscar les bases que els sustenten a tots, i també definir la família no en funció de la tradició, de les ideologies o la història, la religió...sinó que, com cita Ríos González "és un grup humà primari en el qual els individus neixen, estableixen uns contactes i troben l'ambient propici per establir una comunicació enriquidora i perfecta".

2. QUE ELS ESTÀ PASSANT, ALS MEUS PARES? QUE M'ESTÀ PASSANT, A MI?

Actualment, la separació de parelles, el divorci, és un fet social; les causes són vàries: socials, econòmiques, religioses, culturals...També la ràpida evolució dels papers masculí i femení en la nostra societat influeix en aquestes situacions; la conseqüència immediata d'això és que el nombre de nens afectats és cada vegada més elevat.

El nen/a no sap realment què és el que està succeint al seu voltant; la normal estructura de les relacions familiars es modifica. El nen té la sensació que alguna cosa es perd, que canvia el context familiar, i no sap realment què és.

El que està passant és que es produeix un període de desavinences que repercuteixen en tots els membres de la família. Durant aquest període, que pot ser el preludi d'una futura separació, s'ha de considerar el grau de conflictivitat entre els pares; com més accentuat és aquest conflicte entre els pares, menys disponibles estan per escoltar els fills i més difícil ens serà poder interpretar aquesta situació que pateixen. Al mateix temps, com més petit sigui el fill/a més desprovist/a estarà en les seves capacitats d'elaborar aquesta situació de conflicte, i més augmentarà la seva incomprensió. Per aquest motiu en els més petits es pot observar com la manifestació del seu estat es tradueix en vòmits, mals de cap, dolors diversos... .

Talment, el que percep el nen és que sent amenaçat el sentiment de protecció i pertinença al grup familiar. Efectivament, a nivell emocional el nen, i també l'adolescent, necessiten sentir en el grup familiar una coherència, un sentiment de forta unitat. Això no ho troben en una família que canvia cap a una situació insuficientment definida per a la mentalitat infantil, que no és capaç d'entendre-la del tot. No saben quins esdeveniments es produiran, però si senten que perdran suport.

La reacció del nen davant aquest sentiment és de sentir-se abandonat, perquè descobreix, com diu Ajuriaguerra, tot l'insatisfactori de la vida familiar anterior.

Aquest sentiment d'abandó es manifesta en el nen de maneres diferents: ansietat, angoixa, estats depressius, tristesa, temors, recerca de suport i necessitat d'afecte; en definitiva, el nen no pot per ell mateix afrontar aquesta situació de tensió i exigeix la manca de protecció i atenció que abans tenia.

A tot això s'uneix un estat de carència afectiva, que coincideix amb el sentiment de desprotecció ja esmentat. Aquesta carència afectiva es produeix no perquè no existeixin els pares, sinó perquè aquests no estan en condicions de donar al fill allò que necessita afectivament i emocionalment. Pel que fa a la mare, aquesta carència afectiva suposa una dificultat per consolidar els processos d'identificació primària, és a dir, la identitat que el nen/a va estructurant els primers anys de vida en el si de la família. També queda amenaçat el que s'anomena confiança bàsica, la qual és fonamental per al desenvolupament de la personalitat. Pel que fa al pare, la carència afectiva produeix desajustaments en el sentiment de seguretat i de

comunicació que es donen en relació de parella normalitzada.

Fins aquí hem descrit a nivell general quines repercussions es poden donar en els fills durant un període de conflicte familiar; aquest pot tenir una durada variable, però de tota manera s'observen unes repercussions que podem classificar d'immediates, a mig termini i a més llarg termini, seguint el model de Ríos González.

3. REPERCUSSIONS

3.1.Immediates

Les primeres manifestacions són de tipus emocional, així com canvis en la conducta i desajustament en l'aprenentatge, en el rendiment, dificultats en l'estudi i fins i tot fracàs escolar. També apareixen trastorns psicossomàtics, és a dir, aquells trastorns que es tradueixen en malestar físic: mal de cap, vòmits...També apareixen trastorns en els hàbits alimentaris, en el dormir, en el control d'esfínters (quan són més petits), llenguatge, capacitat d'adaptació, dificultats en el procés de socialització, fins i tot estats depressius, apatia, tristesa, sobre tot en les primers edats.

3.2. A mig termini

Aquestes no constitueixen conflictes greus; formen part d'uns conflictes que d'alguna manera estaven latents (sense manifestar-se) i que posteriorment han aparegut.

No es pot determinar que una parella en conflicte ja estigui incidint en els fills. No obstant això, els nens tracten ja des d'aquests moments de reajustar els seus sentiments i d'adaptar-se, ja que en aquestes situacions s'està impedit que hi hagi una bona adaptació i integració a la realitat que el nen està vivint.

Són, l'amenaça del sentiment de seguretat i/o la falta de confiança bàsica que hem citat anteriorment les repercussions que poden produir-se a mig termini.

3.3. A més llarg termini

Aquestes poden ser molt àmplies, però en destacarem les més significatives:

-Hi ha una dificultat per a l'adquisició de l'estabilitat personal; és doncs, pel que fa a l'adaptació, que trobarem signes d'agressivitat

(tant cap a un mateix-autocàstig-com cap els altres), oposicions, poc contacte humà i actituds de submissió i dependència. En definitiva, conflictes que afecten l'adaptació personal, familiar i amb els amics.

-Pel que fa a la personalitat, hi ha signes d'inseguretat, ansietat, depressions, timidesa, dificultats en la socialització, sentiments de culpabilitat i tensió emocional.

-Hi ha un altre aspecte, que Ríos González descriu com a reactivitat, és a dir, reaccions a suplir i compensar carències i a cobrir necessitats bàsiques que satisfuguin el nen. D'entre algunes reaccions en destacarem una autoestima inferior a la real, una actitud de submissió i docilitat als adults, davant la realitat, les frustracions, s'irrita, plora i es tanca en sí mateix.

-Quan a l'afectivitat, les repercussions són les més freqüents i duradores. En els fills més petits de sis anys estan amenaçats els processos d'identitat ja descrits. Els que són més grandets tenen més defenses per afrontar-ho. Sovint, aquest conflicte afectiu és degut a que els fills senten la pressió d'haver de prendre postura davant un dels dos pares, ja que aquests sovint també pretenen que el fill sigui el seu aliat.

4. I ARA QUE SE SEPAREN, QUÈ?

Les mesures legals que la separació comporta també tenen una influència en els fills, ja que aquests queden sotmesos en una situació determinada per mitjans més legalistes que no pas per les necessitats vitals i emocionals que requereix.

Sovint el fill/a és assignat a un dels dos pares, qualificat d'innocent, no culpable, bo...mentre que el dolent, el culpable, passa a un segon pla al qual només se'l permet estar amb el fill uns dies i hores determinats, amb unes condicions preestablertes.

El fill pot viure aquesta situació com una transacció, se'l lliura a un dels dos de manera freda, distant, sense comunicació entre ells, i aquest, al mig, viu la situació cada vegada que es produeix.

De tot el que hem descrit fins ara podem concloure que les incidències que es produeixen en els fills per la separació dels pares estan en funció de com es duu a terme aquest procés de

separació, el grau de tensions que sovint inevitablement ocorren. També l'edat del fill, el seu estat maduratiu, psíquic i emocional, són variables a tenir en compte a l'hora d'analitzar les repercussions.

Amb això, també podem dir que durant el procés de separació es produeixen més danys que quan el trencament definitiu es produeix amb un plantejament i una execució més asserenada. La solució conscient i serena de la separació dels pares produeix més alivi als fills i no pas processos traumàtics.

Les pressions que es poden exercir sobre els fills quan hi ha conflictes paternes dificulten un desenvolupament de la personalitat forta i segura, i l'aparició de dificultats en tots els nivells de la conducta i també en situacions d'aprenentatge són elements a considerar.

Sens dubte, podem observar com els efectes d'una separació són veritablement perjudicials en els membres de la família, i sobretot en els fills. Però més perjudicial és per a aquests que el conflicte i les desavinences paternes esdevinguin

habituals en el si de les relacions familiars; és per això que en moment d'haver pres decisions i haver-les portat a terme possibiliten, en una nova situació, poder afrontar els canvis que s'han produït i reestructurar el desenvolupament de la persona d'una manera més normalitzada.

5. BIBLIOGRAFIA

-RIOS GONZALEZ, J.A.(1983): **Crisis familiares: causas y repercusiones**. Ed. Narcea. Madrid

(1976): **"Los niños del divorcio"**. Publicat a **El divorcio, problema humano**. Ed. Karpós. Madrid.

-GARRE, F.(1982): **Matrimonios en conflicto**. PCC. Madrid.

Autor del text: Ricard Montalban